

PERIÓDICH DESENAL, ARTÍSTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any II

Barcelona 10 de Juliol de 1881

Núm. 37

PREUS DE SUSCRIPCIÓ					Se publica 'ls dias 10, 20 y 30 de cada mes	PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR		
ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES	ANY		SEMESTRE		
Espanya	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals	DIRECTOR-PROPIETARI CARLOS SANPONS Y CARBÓ UNIO, 28 BARCELONA	Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts
Paissos de l' Unió Postal	76 »	40 »	»	»		Filipinas, Méjich y Riu de la Plata	6 » »	3'50 » »
No 's servirà cap suscripció que no 's pagui per endavant						Y en los altres paissos, los preus d' Espanya y además lo franqueig		

SUMARI

TEXT. — CRÓNICA GENERAL, per Ramon E. Bassagoda. = NOSTRES GRABATS, per Eduart Tàmaro. = Lo BRUCH (acabament), per Oleguer Miró. = RECORDS D' ENRICH HEINE. Lo Retorn (poesia), per Joaquim Riera y Bertran. = RUBINAT, per B. Amigó. = ¡¡AHIR Y AVUY!! (poesia), per Joan B. Sendra. = NOVAS. = LLIBRES REBUTS.

GRABATS.—D. FRANCISCO DE PAULA RIUS Y TAULET, Alcalde constitucional de Barcelona. = ¡ABANDONADA! = ESCALA NOBLE DE LA CASA DE DALMASES EN LO CARRER DE MONCADA EN BARCELONA. = JULI DUFAURE.

CRÓNICA GENERAL

RES més desconsolador que las noticias que continuament nos arriuan d' Argelia. La provincia d' Oran, que compta ab una colonia espanyola numerosissima está reduhida al més llastimós estat d' abandono per part de las autoritats francesas y Bou-Amema 'l terrible capdill qu' ha sembrat lo terror en aquellas encontradas continua sens lo més petit obstacle sa terrible campanya, burlant per complert los plans estratègichs de sos enemichs.

Una altra derrota acaban de sufrir las armas francesas; á l' hora en que escribim aquestas ratllas un telégramma nos comunica la noticia d' haber sigut completament dispersada una de las columnas que operan en aquell territori. Ab tals aconeximents no es res d' estrany que la opinió pública de Fransa, 's mostre altament preocupada per la sort que pot estar reservada á aquella, fins avuy florent colonia, y així 'ns espliquém perfectament que 'l govern de la vejhina república sols per una insignificant majoria logrés la confiansa de la cámara de diputats, al contestar á la interpelació que sobre tan lamen-

D. FRANCISCO DE PAULA RIUS Y TAULET
ARCAI DE CONSTITUCIONAL DE BARCELONA

(Fotografia de A. F. dit Napoleon)

tables sucesos l' hi dirigiren los diputats argelins. Ab tot y aixó la situació altament compromesa y desfavorable en que quedaren per tal motiu lo Gobernador civil de la colonia M. Albert Grevy y 'l ministre de la Guerra general Farré, no s' ha modificat en lo més mínim y de cap manera poden dirse segurs en los seus cárrechs respectius.

La campanya de Tunis en qual bon éxit s' ha de reconixer que hi tingué molta més part l' habilitat diplomática que la forsa de las armas, tindrà un tristíssim coronament si es que molt prompte no s' acudeix á posar remey á tan deplorables excessos.

En honor de la veritat s' ha de confessar que l' actual régimen de Fransa s' habia dedicat ab especial atenció á la reorganisió de son exércit, que tan poch eficazment ocorregué á las necessitats de la patria en las terribles jornadas de 1870; sense distinció de miras politicas los diferents homes públichs que desde aquella fetxa han passat per lo govern de Fransa s' han consagrat ab gran patriotisme á realzar lo poder militar de sa nació, responent ab aixó al gran desitx que sentia la mateixa de realzarse en lo concepte públich de las demés nacions després de las terribles probas perque acabava de passar. Y ara justament en la primera aventura á que son cridades á intervenir sas armas, desde aquella fetxa, quan per primera vegada podrian experimentar 'ls resultats obtinguts en aquell concepte, han de passar per l' humiliació de esser derrotadas, no per l' estrategia d' un Molke, sino per quatre tribus indisciplinadas y sens la més petita educació militar. Involuntariament se 'ns ve á la memoria al recordar aquestes fets la famosissima primera sortida del ingenioso hidalgo. Es donchs de tot punt precis que 'l govern francès fassa quant estiga de sa part á fi d' evitar

lo ridicol que se l'hi espera si en un plasso brevíssim no sap rehabilitarse als ulls de l'opinió pública, volent ab aixó significar qu' en un plasso brevíssim ha de comptar ab medis suficients pera fer del tot impossibles las escenas salvatjes qu' actualment tenen lloch en la provincia de Oran.

A propòsit de las mateixas la premsa espanyola ha lograt ja fer entendre á nostre govern qu' era qüestió de decoro nacional l' obtenir de Fransa las degudas reparacions per los innumerables perjudicis de bens y de personas qu' han sofert en aquellas regions los súbdits d' Espanya. Estant las negociaciones en lo terreno diplomátich escusat es dir ab quanta reserva se portan, per lo qual son objecte de mil comentaris y de mil torzadas interpretacions las relacions avuy perfectament amistosas qu' existeixen entre los govèrns de Madrid y París. Igualment está avuy sobre 'l tapet la qüestió de la missió qu' Espanya pot y deu exercir, per sa historia y per sa situació, en lo Nort del Africa; per una part s' excita al govern á una política belicosa de la qual no'n sapigueren treurer cap partit en 1860 ab tot y nostras victorias materials, y per altre se aconsella la mes exquisita prudencia en las qüestions exteriors, lo qual á nostre modo d' entendre constituheix en l' ocasió present lo consell mes digne de tenirse en compte.

Per ben contents podríam donarnos logrant que en lo successiu nostre pabelló fos respectat, com te dret á serho, y evitant pera nostres compatricis sucesos tan terribles com los que actualment habem de lamentar. Los aficionats á certa classe d' empresas han de recordar que pera portarlas á cap se necessitan una estabilitat en los govèrns á la que encara no se 'ns ha habituat en Espanya, per mes que d' algun temps en aquesta part haguem avensat un bon xich en tal concepte.

* *

Ruiz Aguilera acaba de morir; es una pérdua irreparable pera las lletas castellanias.

Catalunya deu també plorar la mort de tan distingit poeta qu' ab tot y no haber nascut en nostra terra sentia per ella una fervorosissima admiració. Ben clar ho doná á conèixer en sa magnífica balada de Catalunya qu' escrigué ab motiu de sa visita á Barcelona en los Jochs florals de 1868.

En numerosas obras deixa escampadas multitud de poesias que ja en vida formaren la reputació de tan insigne poeta. Com á correcció de la frase y coneixement del llenguatge ocupaba un lloch envejable; com á sentiment era dels primers sinó 'l primer. ¿Qui es que pot llegir sense sentirse tendríssimament emocionat las tristissimas elegias que dedicá á la mort de sa filleta?

La política sollicitá també las poderosas facultats d' en Ruiz Aguilera; afiliat al partit progressista redactá en diferents periódichs que sostenian las doctrinas del mateix.

L' amor ardentíssim que professava á la llibertat y á la patria lo deixá consignat en varias de sas obras; llegínse sinó *El tributo de sangre*, *El veterano*, *La locomotora*, *Balada del progreso*, *A la hija de un negrero* y moltas altres de la preciosa colecció que publicá ab lo títol de *Ecós nacionales*.

En Ruiz Aguilera ha mort á xeixanta anys estimat y venerat de tothom; no ha mort rich, lo qual fora excepcional tractantse d' un escriptor; fins á son últim moment ha viscut modestament de la plassa que des-empenyava en lo Museo arqueològich de Madrid.

* *

En los moments actuals, eminentment crítichs pera 'ls interessos de la producció espanyola, es quan més convé que 's fixen las actituds y se'n vaja cada qual de una manera ben decidida allá ahont se senti inclinat per la forsa de sas conviccions. Per aixó 'ns felicitém de la última evolució de *La Ilustracion Española y Americana* al declarar molt explicitament en son últim número per boca d' un de sos més autorisats redactors, lo senyor Bregon, que en son concepte las doctrinas proteccionistas conduheixen á una emboscada, si be diu lo mateix de la escola libre-cambista.

Es d' agrahir aquesta prova de franquesa del citat periódich qu' es necessari reconèixer altament desinteressada. Lo condemnar tan paladinament los principis de l' escola proteccionista, tractantse d' una publicació que te á Catalunya com á un de sos principals focos de suscripció, es altament meritori ja que la opinió pública de nostre país s' ha manifestat unánimement compacte en sostenir las doctrinas proteccionistas. D' aquesta manera *La Ilustracion Española y Americana* nos dona una prova palpabilissima de sa independència de caràcter que molts podrien envejar, ja que no tem indisposarse en qüestions tan importants com son las qüestions econòmicas, ab lo respectable número de suscriptors ab que compta en Catalunya, quals sentiments no dupta en llastimar al declarar-se decidida adversaria del proteccionisme.

En tal concepte felicitém á *La Ilustracion Española y Americana*.

* *

En Ramon Padró, l' artista catalá que tots coneixem y admirem, ha permanescut alguns dias en Barcelona.

Una altre prova de lo molt qu' es apreciat son talent artístich, acaba de rebre nostre estimat amic al encarregarli la Junta d' obras del Colegi de San Carlos de Madrid la pintura del sostre del magnífich anfiteatre que posseheix dita escola.

Heuse aquí una ressenya, si be mol incompleta, del boceto que en Padró presentá á dita Junta d' obras, y que meresque la més favorable acullida per part de la mateixa, com igualment del claustre de la facultat de Medicina; gracias á la deferencia ab que dit senyor nos distingeix podrán formarne concepte nostres lectors molt avans de terminarse la preciosa composició de tan distingit artista. L' assumpto 's refereix á l' historia de la Anatomia representantse simbolicament las diferents fases de son desarrollo. A partir del temple de Delfos, situat en la testera del anfiteatre, embolcallat per un cantó, en la més negra fosquedat, se troba la edat hipocrática representada pel pare de la Medicina, qu' ab prou feinas se distingeix d' entre las sombras com significat lo caràcter misteriós dels primes temps de la Medicina, en los quals tan poch desarrollo alcansaren los estudis anatòmichs per la respetuosa superstició que en aquells temps inspiravan los cadavres; á son costat figura l' escola de Alexandre, á la qual dona caràcter una esfing, y succesivament lo sigle segon de l' era cristiana, en lo que descolla la figura de Claudi Galeno, y la medicina árabe, ab Rhazes y Avicena, que tan esplendor arrivá á conseguir y á la que 's deuen escolas tant importants con las de Córdoba y Toledo, en l' Orient, y la de Bagdad, la més célebre de totes, en l' Occident. Seguint la mateixa línia, pero devant per devant del temple de Delfos apareix la época del renaixement, magníficament caracterisada per l' artista ab una secció del globo terrestre, en lo qual s' hi veu al Nou-Mon apareixent d' entre mitx de las boyras; en ella 's veu la culminant figura de 'n Vesalius alsant la mirada al cel y ab un cor á la ma com per proclamar la superioritat dels estudis anatòmichs; la figura del insigne metje de Bruselas domina perfectament en tota aquesta secció y en sa actitud y en son continent se revela la grandesa de la seva ànima, que sapigué despreciar totes las inicuas persecucions de que fou objecte, en aras del ardentíssim amor que profesava á la ciencia anatòmica, arrivant aquellas fins al punt de ser condemnat á anar á la Terra Santa per habersel acusat d' haber obert lo cos d' un home viu, de qual viatge no'n torna, puig fou llessat per una tempestat á unas costas deshabitadas, en las quals va morir-se de fam. Lo triomf de las ideas novas sobre las antigas está ademés simbolisat per uns guacamayos de colors virolats, qu' espantan y posan en completa fuga á uns aucellots negres d' aspecte repugnant. Fent costat á tan poética escena apareix lo sigle xvii, representada per Servet, l' immortal descubridor de la circulació de la sang, y finalment la época moderna, que tant ha contribuít al progrés de l' anatomia, principalment ab la microscopia, y en la que 's destaca la figura del insigne Bichat. Un geni d' alas collossals y ab una trompeta á la ma domina en lo centro de tot lo sostre, entre mitx d' numerosas nuvoladas, en las quals se perden insensiblement los quadros qu' acabem de apuntar.

Un compromís contret ab lo senyor Padró nos obliga á declarar que 'l pensament de representar l' historia de l' Anatomia 's deu al que fou catedràtich de nostra Universitat senyor de Letamendi; posant per condició 'l qu' ho fessim constar de tal modo, lo senyor Padró nos ha fet conèixer sa magnífica obra y aixis nos apresurem á consignarho, per més que creyem que no ha de disminuir per res lo merit del reputat artista, de sobras manifestat en lo grandió desarrollo qu' ha sapigut donar al assumpto. Per altra part lo doctor Letamendi está tan satisfet del boceto de 'n Padró, que l' ha felicitat, de la manera mes complerta per lo mateix, del qual ha dit qu' era la més genuina interpretació que podia donarse á tan admirable assumpto.

* *

Cinquanta tres anys han complert ja de la mort del general Lacy, una de las glorias de nostra guerra de la independència y quals despullas acabem de ser trobadas en la Ciutadela gracias á las fructuosas inquisicions de D. Adolf Blanch. Motius completament imprevistos nos privaen en aquest número de honrar la memoria de tan insigne capdill publicant lo seu retrato, lo qual, no obstant, procurarem fer en lo número vinent. Calmada actualment l' excitació política que feu á en Lacy una de sas mes ilustres victimas ha arribat ja l' hora de rehabilitar la memoria del militar ilustre que tanta gloria sapigué conquistar pera nostra patria en la titánica lluyta que sostingué contra 'l colós del sigle.

RAMON E. BASSEGODA.

NOSTRES GRABATS

D. FRANCISCO DE PAULA RIUS Y TAULET
ARCADE CONSTITUCIONAL DE BARCELONA

D. Francisco de Paula Rius y Taulet, nasqué en Barcelona als 29 de Janer de 1833.

Estudiá Filosofia y Jurisprudencia en l' Universitat literaria de la propia ciutat, havent guanyat en tots los cursos la nota de sobressalient. Als 29 de Juny de 1858 rebé l' investidura de llicenciat en Jurisprudencia y posteriorment fou anomenat pel Govern catedràtich auxiliar de diversas asignaturas de Dret.

En 1863, fou anomenat Jutge de 1.ª instancia en comissió, del jutjat del districte de las Aforas de Barcelona.

Fou elegit regidor del Ajuntament de Barcelona en las primeras elecciones fetas per sufragi universal en 1868, y en virtut de sas opinions lliberals monárquicas, se posá al frente de la minoria monárquica combatent las solucions ultra-radicals de la majoria republicana. Per unanimitat fou anomenat Sindich.

En l' Ajuntament format pel general Gamínde en 1869, desempeñá lo càrrech de segon Arcaide. Fou elegit novament en las elecciones municipals de 1870 y anomenat primer Tinent d' Arcaide.

L' Ajuntament popular de 1.ª de Febrer de 1872, l' anomená Arcaide constitucional, qual càrrech renunciá als 12 de Febrer de 1873 al proclamarse la República.

Ocorregut lo cop d' Estat de 3 de Janer de 1874, lo general Martinez Campos, l' anomená també Arcaide constitucional, càrrech que renunciá als 29 de Desembre de dit any al caurer lo govern del Duch de la Torre.

Elegit diputat á Corts en 1876 per lo tercer districte de Barcelona, prengué asiento en lo Congrès entre la minoria constitucional, alternant en los debats de la Constitució, de la lley orgánica municipal y també en la famosa qüestió del gas.

En las segonas Corts de la restauració que acaban d' esser disoltas, fou elegit novament diputat per Barcelona.

Sobrevingut l' últim cambi polítich, lo President del Consell de Ministres senyor Sagasta, li oferí la Fiscalia del Consell d' Estat, la que refusá pera no separarse de la gestió dels negocis públics de Barcelona, cumplint aixis la paraula donada á una respectable comissió de vehins; manifestantse també compacte lo desitj general de que li fos concedida l' Arcaldia de Barcelona en la rahonada exposició elevada al Govern coberta per milers de firmas.

Reorganisat l' Ajuntament en 4 del passat Mars, don Francisco de Paula Rius y Taulet, fou anomenat pel Govern Arcaide interí de Barcelona, y ha sigut confirmat definitivament en dit càrrech per la R. O. de 24 de Juny últim al constituirse lo referit Ajuntament.

En la calamitosa ocasió de la febre groga en 1870, lo senyor Rius fou elegit Vice-president de la Junta municipal de Sanitat, en la que prestá importants serveys per los quals li fou concedida la Creu de Beneficencia de segona classe.

L' interés desplegat pel senyor Rius pera dotar á Barcelona de son hermós y necessari Parch es de tothom conegut; puix com á regidor de l' Ajuntament de 1869, redactá per son encàrrech l' exposició elevada á las Corts pera la cessió dels terrenos de la ex-ciutadela; formá part de la Comissió de dit Ajuntament que en lo mateix any passá á Madrid pera obtenir dita cessió; y en la calitat de regidor-sindich assistí al acte de la presa de possessió dels mateixos. Fou també individu del Jurat que elegí en concurs lo projecte de dit Parch que are s' está executant y últimament com Arcaide ha impulsat tot quant l' hi ha sigut possible tan important millora.

Las firas y festas de 1871 que foren las primeras celebradas en Barcelona, degueren sa organizació y esplendor á sa decidida é ilustrada iniciativa.

En política ha militat sempre D. Francisco de Paula Rius y Taulet en las filas del partit constitucional, essent actualment President del Comité de la Provincia de Barcelona.

Forma part ademés de moltas corporacions científicas, literarias y de beneficencia en las que desempeña diferents càrrechs; es Vice-president de l' Academia de Llegislació y Jurisprudencia y de l' Associació de reforma penitenciaria; es altre dels directores de la Caixa d' Ahorros de Barcelona, president de l' Associació d' Amichs dels Pobres, etc., etc.

Contenta Barcelona ab la definitiva designació pera son Arcaide de l' il·lustrat D. Francisco de Paula Rius y Taulet, espera d' ell que donará vigorós impuls tan á la terminació del Parch sa obra predilecta, com á l' establiment y desarrollo de las innumerables milloras urbanas que son necessarias, si Barcelona no deu continuar essent com es encara, comparada ab Madrid y altres capitals, una ciutat de segon ó tal vegada tercer ordre.

¡ABANDONADA!

Aquesta sola exclamació en boca de la gran artista Virica Joram Tronveni inspirà a Kramer l'interessant quadre que reproduïx nostre grabat.

Contan, que mentres mudaban los cavalls de son cotxe en una aldea de Polònia, lo compte Chernousky ohi cantar ab veu admirable per una pobre noya un salm juheu. Aquesta, interrogada, manifestà que sols l'havia ohit cantar a uns passatgers y llavors preguntat si volia cedirli pera educarla en lo cant, lo vell juheu que l'havia recollida, contestà que si y ella també digué «si vull aprendre a cantar.»

Cinch anys després, completada la educació d'aquella privilegiada cantatriu, efectuà sa primera sortida en lo teatre de l'òpera de Berlín ab la representació del paper de Titania en lo *Somni d'una nit d'estiu*, y l'èxit fou sorprenent y extraordinari.

Llavors vist per l'embaixador lo felis resultat de sos afans pera educarla, y atés que ja l'havia posada en condicions pera sobresurtir en son art, resolgué apartarse d'ella absolutament pera no destruir en res sa bona reputació, y haventli comunicat aquesta resolució a sa tornada del teatre, y ademés que lo dia següent empenia son viatge, la jove, sorpresa y agrada, llensà copiosas llàgrimas, y ab sos cabells flotants entorn de sa cara, exclamà ¡abandonada! crit ensemps de dol y d'amor, envers son desinteressat y digne protector.

ESCALA NOBLE DE LA CASA DE DALMASES
EN LO CARRER DE MONCADA EN BARCELONA

En los entorns de Santa Maria del Mar existia antigament lo barri anomenat de *Vilanova*, format després de l'engrandiment de la ciutat per D. Ramon Berenguer IV. En dit barri, y prop de l'actual plasseta de Moncada, en 1153 edificà una gran casa Guillem de Moncada, y de la mateixa, (que mes tart per algun temps fou ocupada per la Diputació dels Estaments de Catalunya), prengué nom lo carrer (de Moncada) que en los sigles XIV, XV y XVI fou lo preferit per la noblesa catalana, la que edificà allí sos millors palaus, de algun dels quals encara donan mostra los edificis, patis, portaldas, finestras y altres apreciables detalls arquitectònics.

Frente dita casa, que fou de Guillem de Moncada, s'alça lo palau de l'antiga y noble família de Dalmases, en bona part conservat en son estat primitiu del comens del sigle XVI y ostentant en son coronament una apreciable renglera de gargolas de bestiari.

En son gran pati d'ingrés presenta en lloch preferent la gran escala noble que reproduhim, exemplar areúnic en sa classe en Barcelona del fastuós estil plate-sch, y felis reminiscència de molts palaus d'Italia ahont en aquells dies desplegaban son ingeni famosos arquitectes y escultors.

Los dos valentíssims y ben calculats archs en plena cimbra, descansan sobre tres columnas salomónicas ornadas de graciosas parras ab sos flexibles pámpols y madurats raims, interpolantse uns graciosos é infantils genis, y los bassaments de ditas columnas que divideixen l'empit, portan elegants figuras que tocan diferents instruments.

Campejà mes libre y desembrassadament l'imaginació de l'artista en lo citat empit, y en ell figura Europa sobre las ayguas arreballada pel toro, y prechida y seguida pels amors; y Neptuno ab son trident que solca també las onas en son carro tirat per briosos cavalls marins y seguit pels tritons ab sos famosos corns.

L'execució escultòrica d'aquesta obra, concebuda ab valentia y singular ingeni, es admirable, y no en va dita escala es y será citada com un dels millors florons de l'art del renaixement ab que ha pogut enorgullirse Barcelona.

JULI DUFAURE

Lo dia 28 del passat Juny morí en París, als 83 anys, l'il·lustre advocat Mr. Juli, Armand, Estanislau Dufaure, natural de Sanjou, qui habent conseguit lo renom que mereixia son talent, figurà en los primers llochs de l'administració pública en Fransa.

Entrà en la carrera política en 1834 descollant com observador prudent y entés y com orador de sólida y extensa instrucció. Competidor primerament de monsieur Thiers, acabaren per armonisarse en los últims anys de sa vida, pera dedicarse a la consolidació del bon govern en Fransa.

Votà contra la Presidencia del Príncep Napoleon, y en 1879 fou anomenat President del Consell de ministres de la República, donantse a coneixer com expert home d'Estat.

Orador consumat manejaba ab gran destresa la discussió, l'encaminava a son verdader objecte, analisava sos detalls y presentaba los conceptes ab claretat inimitable.

Sa mort ha sigut molt sentida y son nom se recordará com lo de un docte y distingit patri.

EDUART TÁMARO.

LO BRUCH

(Acabament)

Un dels pobles que més se distingí en lo Bruch fou, la vila de Sampedor; que 's feu célebre sobre tot en aquell dia, perque lo seu sometent, que arribà al lloch de l'acció quan s'acabaven de disparar los primers tiros, portava un tabal, y lo seu só repercutint per las montanyas, feu creurer als francesos que no solament se las tenian d'haver ab paysans, sino també ab tropas regulars. Lo timbaler de Sampedor lo figura lo Sr. Feliu y Codina un jovenet de Perelada, anomenat Pauet Ferrera, que despues, ja molt vell, vivint en lo petit poble de Reminyó, prop d'Hostalrich, ab la seva germana Mercé, y conservant sempre en son poder lo tabal, contà la seva vida al autor de la narració.

Se sab qui era lo verdader timbaler de Sampedor, d'ahont va trauer lo tabal y que 'n va fer despues d'ell? Lo timbaler se deya Isidro Joseph Joan Llusà y Casanovas, y segons la seva partida de batisme, va néixer en la mateixa vila de Sampedor als 15 de Mars de 1791, havent mort bastant jove, sense pendrer estat, en la propia població. No podem fixar l'any en que morí, lo qual succehi també a Sampedor, per faltar l'index en alguns llibres de defuncions de la parroquia. Era 'l mes gran d'una germandat composta de dotze individus. Se distingia per la seva habilitat y enginy, dibuixava bastant be, sense haverne apres may, y se conservan encara duas imatges escultòriques de la Mare de Deu dels Dolors, qu'ell va fer de pura afició. Ens ha suministrat aquestos datos lo Sr. Sociats, fuster de Sampedor, nevot matern del Isidro Llusà.

D'ahont va trauer en Llussà aquell «tambor de guerra, de caixa ja descolorida y atrotinada, ab sas duas baquetas creuhadas davant del negrech pergami d'un dels cercles,» que lo Sr. Feliu y Codina suposa haver vist a Reminyó en poder del seu imaginari Pauet Ferrera? En lo número 161 del *Diario de Manresa*, corresponent al dimars, dia 29 de Novembre de 1808, hi ha una correspondencia de Sampedor, en la qual, despues de haver donat compte de las pregarias que 's feren en la parroquia de la vila en los dias 6, 7 y 8 de dit mes, per implorar de Deu la prompte restauració de Fernando VII, l'acert en las determinacions de la Junta Central y la felicitat de las armas espanyolas, quals pregarias terminaren ab un aniversari en sufragi dels militars y miquelets difunts, fa una animada descripció de las iluminacions y festas populars ab que va celebrar Sampedor en aquells dias la instal·lació de la Junta Central de Defensa. En la mateixa correspondencia s'hi troba lo següent, que copiem al peu de la lletra:

«Durante la iluminacion el Magnífico Bayle y Ayuntamiento iban de ronda por las calles, precedidos de una buena orquesta de músicos y varios mozos armados haciendo salvas, á que correspondian los de las casas con truenos y cohetes: alternaban con los músicos los dos famosos tambores dignos de eterna fama; el uno de la Congregacion de la Virgen de los Dolores, que los sometenes de esta villa llevaban el 6 de Junio cuando atacaron á los sobervios vencedores de Marengo en la famosa batalla de Casa-Masanas y Bruch, el que les causó tal temor y espanto, que apenas lo oyeron, perdieron el timbre de vencedores, pues se entregaron á la más vergonzosa fuga y derrota; y el otro, que en la misma batalla cogieron estos naturales á los franceses y entraron en triunfo en esta villa, pieza verdaderamente apreciable por ser el primer trofeo militar que en España han abandonado las águilas imperiales de Napoleon en la presente guerra.»

Lo tabal del Bruch era, en efecte, lo que en Sampedor tenia, ja avans de 1808, la Congregació dels Dolors; lo portavan los armats en la professó del diumenje de rams y continuà prestant lo mateix servey fins a 1820. L'emplearen despues los milicianos de Sampedor, ab ells va anar a Barcelona y allí quedaria probablement al ser desarmats.

Altres dels objectes que prengueren los catalans es un' àliga imperial dels francesos, que, segons he sentit dir, posseïx en son museo lo fill del il·lustrat historiador D. Joan Cortada. Lo sometent de Sampedor, compost d'un centenar d'homens, entre vehins d'aquella vila y segadors cerdans y montanyesos que 'n ella se trobavan, al ser a Santa Cecilia de Montserrat demaná un guía per reunirse ab los de Manresa, y per tal s'oferí un jovenet de 15 anys, anomenat Jaume Oller y Casals, més conegut per Pujolet de Marganell, que 's presentà ab la seva escopeta y l'acceptaren gustosos al veurel tant decidit. Pujolet y 's seus companys se posaren ajeguts darrera d'unas rocas molt prop de la carretera ab los demes sometens, y quan los francesos, que anavan pujant, estigueren a uns cent passos de distancia d'ells els feren una descarga, matant en Pujolet al francès al qual apuntà, y sens donar temps als soldats de Napoleon de tornar de sa sorpresa, els hi feren un altre

descarga que va desordenar la vanguardia, y anava ja a retirarse, quan arribà un oficial portant en la ma esquerra un' àliga imperial y una espasa en la dreta, seguit de molts soldats y animant als seus lográ contenirlos, fent allavoras los francesos un nutrit foch de fuselleria y artilleria. No lograren per aixó poguer passar endevant, y lo porta-estandart, per donar un exemple de valor y veurer si los soldats impedian que la senyera francesa fos presa del enemich, se posà davant de tots. En Pujolet, que 'l tenia a pochos passos, li va apuntar la carrabina y disparà ab tal acert, que va extendrer al oficial sens vida al mitx de la carretera, lo qual enardí de tal modo als sometents, que arremetent ab furia contra 'ls francesos els feren empender una vergonyosa retirada. ¡Axis l' àliga francesa, que venia per apoderarse de Manresa, quedá presonera del catalans!

La família del Pujolet de Marganell no volgué que aquest seguis la guerra perque era massa jove. Cregué a sos pares, mes per aixó va fer moltíssimas baixas als francesos, perque sempre que passava alguna columna per la carretera los feya disparos de darrera de las rocas, y lo seu tret era sempre molt segur, y quan fortificaren a Montserrat pot dirse que no passava dia que no matés algun centinella de las moltas avansadas que tenian.

Los fills del Pujolet guardan encara l'arma de que 's va servir en lo Bruch, que li havia regalada un monjo de Montserrat quan no més tenia 13 anys, perque allavoras era ja molt bon cassador. La seva família conserva encara un retrato al oli, qu' algun dia pensém reproduhir en las columnas de LA IL·LUSTRACIÓ.

En Jaume Oller y Casals (a) Pujolet de Marganell va passar d'aquesta vida a l'altre el dia 31 de Mars de 1878, a la edat de 85 anys y mitx, deixant un descendent per cada un dels anys de la seva vida entre fills, nets y renets. Tots aquestos datos ens els ha proporcionat don Angel Pedrol, mestre de Santa Cecilia de Montserrat, amich intim del Pujolet de Marganell, a qui havia sentit contar moltas vegadas la seva vida, per molts conceptes curiosa.

Manresa posseïa un objecte de poch valor material, pero qu'era una prenda que recordava lo primer *Deu te quart* que sos fills donaren als francesos en lo Bruch. Aquesta prenda que 'l Museu d' Artilleria de Madrid havia sollicitat a son dueny D. Joan Batista Perera, va ser regalada per aquest senyor a D. Pascual Madoz; y en la carta acompanyatoria de fetxa 1.ª d' Octubre de 1850, li deya lo següent: «Mon Pare manava aquells valents; se va rompre 'l foch, y als primers tiros va caurer del seu cavall mortalment ferit, lo Comandant de la vanguardia del excèrcit enemich, y lo seu bastó de mando va caurer rodant a terra y d'ell se 'n va apoderar lo meu Pare.—Durant la seva campanya y fins a 1812, que a conseqüencia de las sevas irresistibles fatigas de la guerra va morir, va ser sempre son inseparable company.—Ab ell va estar en infinitas accions de guerra: en las Rocas de Droch, Martorell, Molins de Rey, Igualada, Manresa, Capellades, Tarragona, Solsona, Montserrat y moltas otras, y particularment en lo aixecament del siti de la immortal ciutat Girona.» ¡Lástima qu' un objecte de tan preu per nostra heróica ciutat haja desaparegut d'ella, y que fins, pot ser, son actual possessor ignori que tinga en son poder semblant bastó històric!

Si Manresa no conserva cap dels trofeus presos per sos fills al francès invasor, guarda al menys, com preuhadas joyas, la bandera anomenada dels *Cossos Sants*, ó siga la dels Sants Màrtirs Patrons de la ciutat, y la vella dels *favets*, ó de la Confraria de la Inmaculada Concepció, que nostres braus ciutadans las portavan com a divisa en la memorable batalla del Bruch; banderas que adornan lo presbiteri de la majestuosa iglesia de la Seu en la funció ab que 's commemora cada any aquell heróich fet d'armas, en lo segon dia de Pascua de Pentecostés, que en 1808, com en lo present any, s'escaygué als 6 de Juny.

En l'any 1860, quan nostre Il·lustríssim Ajuntament sapigué que la Reina D.ª Isabel II volia venir a visitar Manresa, pensà presentar a S. M. los venerables veterans que quedavan aquí dels que en lo Bruch foren los primers d'Espanya en derrotar a las tropas napoleónicas, y per consegüent los que serviren de fonament a la restauració al trono de son pare Fernando VII. Foren 41 los que declararen haver pres part en aquella célebre acció, al cap de 52 anys d'haver tingut lloch; lo qual vol dir que lo Sr. Feliu y Codina se queda sens dubte, molt curt, al fixar en 60 lo número dels manresans que per primera vegada feren cara als francesos en 1808.

Veus' aquí los noms d'aquells 41 héroes:

Antoni Balaguer, fabricant.—Francisco Berengueras, comerciant.—Bonaventura Berengueras, sereno.—Antoni Bergé, pagés.—Ignasi Bergé, pagés.—Francisco Borrós, pagés.—Francisco Calvet, argenter.—Joan Canals, pagés.—Ignasi Carrió, pagés.—Maurici Casasayas, pa-

¡ABANDONADA!

ESCALA NOBLE DE LA CASA DE DALMASES EN LO CARRER DE MONCADA EN BARCELONA

gés.—Joseph Clapés, pagés.—Ignasi Cornet, texidor.—Esteve Cortés, espardanyer.—Maurici Cots, pagés.—Joan Dalmau, jornaler.—Manel Dalmau, pagés.—Ignasi Folch, jornaler.—Joseph Font, alguazir.—Joseph Font, arriero.—Rvnt. Manel Fabrés, Pbre.—Ignasi Giralt, pagés.—Valentí Lladó, pagés.—Jaume Llimona, industrial.—Joseph Llobet, fuster.—Joan Lluch, tintorer.—Bartomeu Mangot, pagés.—Antoni Molins, pagés.—Isidro Morros, mestre de casas.—Francisco Montsech, perxer.—Agustí Partagás, veler.—Valentí Perramon, pagés.—Maurici Puig, pagés.—Magí Puiggrós, pagés.—Llorens Ribas, pagés.—Ignasi Roca, pagés.—Joseph Rossell, pagés.—Joseph Rossell de Callús, pagés.—Joseph Solá, sabater.—Joseph Torrens, pagés.—Miquel Vallés, rajoler.—Antoni Vilalta, jornaler.—Joseph Viñas, galoner.

¿Qué's feu d' en Maurici Carrió, del conegut ab l'apodo de Bon-home y del Andreu Sampere, iniciadors de la guerra en Catalunya, quals noms no figuran entre los que del Bruch encara vivian en 1860? En Maurici Carrió, que tenia dots de mando y clara inteligencia, fou elegit capitá de las forsas manresanas, feu tota la guerra y morí al dia 2 de Mars de 1859, á la edat de 82 anys. Bon-home era tinent; rebé una ferida en l'any 11 ó 12, lo portaren á l'hospital que hi havia instalat en lo col·legi de San Ignasi y allí va donar l'ánima á Deu. L' Andreu Sampere (a) Butó, valent, de voluntat de ferro y de forsa hercúlea, va ser nòmbat subintinent; conservá tota sa vida un odi implacable als francesos, y eran tants los que havia mort en la seva vinya del tossal dels Sigalons, en lo camí de Can-Masana, que per colgats que en ella s' hi fessan no's acabaria l' adop francés; va deixar aquest mon als 20 de Novembre de 1856, á la edat de 85 anys.

De tots quants hem citat en aquest escrit que prengueren part en la guerra de la Independencia ni un ne queda de viu. Sapiguent que en una casa de pagés del terme de San Mateu de Bages hi havia fa poch un vellet de 93 anys anomenat Joan Mercadal, conegut per Janet de la Riera, que prengué part en la jornada del Bruch, servint despres durant tota la campanya en l' excèrcit espanyol, voliam anarlo á veurer ab lo Sr. Monrás per sentir contar de sos llavis aquella gesta que sembla de gegants y traurer al mateix temps lo seu retrato fotogràfic per publicarlo en la IL·LUSTRACIÓ CATALANA quan hem sapigut, ab sentiment, que'l dia 1.º del corrent mes de Maig havia mort. ¿Era l' últim resto vivent del Bruch de que aquí teniam notícia!

¿Qué fariam los catalans si novament vingués lo cas d' una invasió estrangera? Es cert qu' hem degenerat; que nostra patria se troba dividida en partits, que li fan perdre son antich carácter, pero pensém com mossen Collell, quan dirigintse á la gent del any vuit, els hi diu:

Jamay deixarém perdre de gloria la alta herencia;
Lo cor nos dirá sempre que som nets de gegants;
La barretina encara vol dir independencia...
¡Dormiu, cendras sagradas, que 'us vetllan catalans!...

OLEGUER MIRÓ.

Manresa, 17 de Maig de 1881.

RECORTS D' ENRICH HEINE

LO RETURN

I

En ma vida tenebrosa
dolsa imatge ha brillat,
mes ay! l' imatge s' es fosa
y en fosquedat espantosa
altra volta m' he quedat

En l' obscuritat s' ecalta
l' infant; tremola de por
y's posa á canta ab veu alta
per allunyá l' seu terror.

Foll infant jo, en l' espantosa
foscuria també he cantat:
si no resona armoniosa
ma veu, d' angunia horrorosa
puch dir que m' ha deslliurat.

No sé lo que significa
ma tristot, que may s' acalla;
lo recort d' una rondalla
temps ha l' cap me mortifica.

Lo vent es fresch; cau la nit;
lo Rhin en silenci corra;
lo cim del mont aclarit
per darrerencia claror
llu ab aquella resplendor
que poch á poquet s' esborra.

Está asseguda allá dalt,
cóm aparició divina,
nina hermosa, virginal;
del sol feble ab la claror
li espurneja l' vestit d' or
y sos cabells d' or pentina.

Los seus cabells d' or pentina
ab una pinteta d' or,
y canta la bella nina
una cansó prestigiosa
tan cruel, tan espantosa,
que penetra al fons del cor.

En sa barca l' mariner
se sent pres d' angunia estranya,
se sent pres d' estrany poder;
ja no veu rocas ni esculls,
que sols veuen los seus ulls
la verge de la montanya.

Crech que las onas al fi
devoran ab un instant
mariner y barca allí.

¿Qui ha causat tan increíble
desgracia, fet tan horrible?
Loreley ab lo seu cant.

JOAQUÍN RIERA Y BERTRAN.

RUBINAT

ROCAS comarcas se trobaran á Catalunya que presenten l' aspecte trist y desconsolador qu' als ulls del viatger ofereix la Segarra. Aquesta encontrada es ben coneguda de nostres pagesos, per las collas de segadors, anomenadas *segarretas*, qu' al temps de la sega venen tots los anys á contractarse pera tan fatigós trevall, prova de lo poch apropósit que deu ser lo seu terreny pera lograr algun benefici del seu conreu. Segons lo senyor Madoz, autor del *Diccionario geográfico*, la Segarra está formada per dotze poblets y sa demarcació está enclavada gaire be en lo centro de Catalunya; montanyas de poca altura l' atravessan en totes direccions, en quals vessants se recullen las escassissimas ayguas qu' alimentan á sos habitants; sa vegetació es pobre y mesquina, conseqüencia forçada de la mala qualitat del terreny, reduhintse las sevas cullitas á blat, en poca quantitat y no del millor, llegums y patatas y últimament á una mica de vi de lo més fluix que hi puga haber; actualment s' hi está ensajant lo conreu de l' avellana pero ab ben pocas esperansas d' éxit.

Formant part de la Segarra se troba Rubinat, lloch de 20 vehins, situat en la part meridional de la provincia de Lleyda y agregat al districte municipal de Sant Pere dels Arquells. Encara que baix lo punt de vista agrícola Rubinat no puga dirse més afortunat que 'ls demés pobles de l' encontrada, gracias á una aygua mineral descoberta en ell per los esforços del doctor don Pau Llorach, ha lograt que s' ocupessen de ell en periódichs y revistas d' Espanya y del extranger. Aquest manantial d' aygua mineral, es també lo que posa avuy la ploma en nostres mans y farà que 'ls lectors de LA IL·LUSTRACIÓ tinga coneixement de la miserable població de Santa María de Rubinat.

Los únichs datos que referents á la mateixa hem pogut recullir los debem al ja citat senyor Llorach y per sí á algun poden interessar los anem á donar, si be molt compendiosament, en pocas ratllas. Situat casi al cim d' una montanya á 600 metres sobre l' nivell del mar, está coronat per un castell avuy completament arruïnát y que perteneixia al feudo que l' comte d' Eril posehia en aquella comarca. L' antigüetat de la població está ademés comprobada per unas sepulturas, avuy completament en ruinas, que's troban al voltant de la població; res s' ha pogut saber fins ara de l' época á que ellas perteneixen perque l' únich que d' ellas ne restan son llosas de guix adoquinadas, trencadas y esbarriadas en lo més complet desordre y sense inscripció ni distintiu de cap mena. La tradició compta que ditas sepulturas procedeixen d' una gran mortandat que hi hagué en lo poble que en una sola nit va deixar siscentas viudas, lo qual á ser cert revelaria la major extensió que en temps passats deuria haber tingut lo mateix. L' arxiu de la parroquia, y que examiná mon estimat amich senyor Llorach, no contribueix al esclariment de la qüestió ja que per res parla de dita mortandat en los documents que conté, que per altra part sols datan de 1431. Tampoch res dihuen de semblant catástrofe los historiadors y cronistas de Catalunya. De totes maneres denunciem l' existencia d' aquestas sepulturas á las Asociacions excursionistas y la recomanem á las sevas valiosas investigacions.

A un quart de la població se troba l' *Torrent Salat*, affluent del Cervera, que recull las ayguas d' una font

que neix en l' ermita de Sant Romá situada á mitja hora de Rubinat. Aquest torrent dona aygua de mala qualitat, selenitosa com ho es casi sempre l' aygua de aquell terreny, pero te importancia per unas filtracions d' aygua mineral que brotan á la vora dreta de son llit y que comunican á las mateixas lo gust salí qu' ha donat nom al torrent. Lo llit del *Torrent Salat*, está format principalment per capas estratificadas de guix, separadas unas de las otras per interposicions arcillosas; despés d' haber atravesat lo camí de Sant Romá comensan á apareixer grans masses eflorescents d' una sustancia blanca que no es altra que la coneguda per los mineralogistas ab lo nom de *exanthalosa*, (sulfat sódich) comunicant al terreny una blancó tan intensa qu' arriba en alguns cassos á fer mal á la vista. Aquesta *exanthalosa* ha sigut ja explotada pera l' comerç, segons tenim entés, pero ab tan pochos resultats que tingué de abandonar dita explotació molt poch temps d' haberse comensada; no obstant es d' un valor inapreciable baix lo punt de vista d' haber revelat l' existencia d' un manantial tan preciós com ho es lo de Rubinat.

Las ayguas proporcionadas per aquest perteneixen á la classe de las sulfatadas sódicas fredas, y revesteixen la més alta importancia en lo concepte de poderse cumplir ab ellas numerosas y variadas indicacions terapéuticas. Gracias á unas obras practicadas baix la direcció del enginyer don Lluís M. Vidal, lo manantial ha sigut notablement aumentat y son actual possessor ha pogut assegurar de tal manera, las exigencias del consum que segurament han de lograr, una ayguas tan favorablement acullidas per lo mon médich. Y dihem aixó perque no es solsament á Espanya ahont ha cridat l' atenció lo manantial de Rubinat fent que s' ocupessen d' ell revistas y periódichs y centros científichs de l' importancia de la Real Academia de Medicina y Cirugia de Barcelona y de l' Academia de Ciencias médicas de Catalunya, sino que també al extranger ha lograt la més entusiasta acceptació, fins á tal punt, que ha meregut del govern de la vehina república l' honor de ser la única autorizada pera la venda pública.

Res te d' estrany un éxit tan completissim ja que 'ls anállisis verificats de la mateixa l' han proclamada entre las de la seva classe, la primera per sa riquesa de mineralisació y per la senzillesa de sa composició química. Héuse aquí l' resultat qu' obtingué l' reputat farmacéutich senyor Codina y Langlin en 1,000 grams de aygua de Rubinat:

Sulfat de sosa	98'8788
Id. de magnesia	0'8434
Id. de potasa	0'2066
Cloruro de sodi	0'4516
Id. de cals	0'2923
Acit silícich	0'0403
	100'7130

Resultats no ménos satisfactoris han obtingut en lo extranger los doctors Wex, Labaigne, Bouchardat y Lefort, ab los quals s' ha posat á cobert de tots los detractors que volguessen oposar selhi. Aquests no han faltat per cert, prova evidentissima del valor real y positiu del aygua de Rubinat, y tenim un especial gust en consignarho pera tenir la satisfacció al mateix temps de tornar per los drets de la vritat y de la justicia inoblement trepitjats.

Aixis nos fa parlar un prospecte que tenim á la vista circulat per l' empresa de l' Aygua purgant de Rákóczy, de Buda-Pest, document modelo baix lo punt de vista de la mala fe y del descaro ab que's falsifican datos, en profit com se suposa, de las ayguas de la capital d' Hungría. En aquest punt aquesta empresa podrá ben albarse de ser la primera tractantse de no pararse en barras pera fer l' elogi de son article més que sia valentse de recursos com los qu' anem á indicar.

En un quadro comparatiu de la riquesa mineralisadora de las ayguas de Rubinat y dels diferents manantials de Rákóczy inserta l' anállisis de la primera portat á cap per la Academia de Medicina de Paris, que es lo següent:

Sulfat de sosa	96'265
Id. de potasa	0'239
Id. de magnesia	3'268
Id. de cals	1'949
Cloruro de sodi	2'055
Silice, albumina, oxid de ferro, etc.	0'038
	103'814

Total 103'814 grams de principis mineralisadors; en cambi los diversos manantials de l' aygua de Rákóczy, donan segons la germanófila empresa, 571'3630 en lo manantial de Rákóczy á Buda, 357,049 en lo de Hunyaday-Janos, 327,56 en lo de Pullna y 258 78 en lo de Friedrichshaller, quantitats qu' á primera vista resultan totes superiors á la que 'ns dona l' aygua de Rubinat. No obstant, precis es que nostres lectors tingan en compte una petita circumstancia que indubtablement ha de alterar algun tant lo valor d' aquestas quantitats; tal es la de que 'ls resultats qu' han proporcionat las

ayguas de Buda se han obtingut operant en 10,000 grams d'aygua, mentres que l'anàlisis del aygua de Rubinat, fet per l'Acadèmia de Medicina de París se ha de referir a 1,000 grams d'aygua, com s'han descuidat de ferho constar los propagadors de l'aygua de Rákóczy. D'aquesta manera la xifra de la riquesa mineralisadora de aquestes ayguas ha d'expressarse d'aquesta manera:

EN 10,000 GRAMS D'AYGUA	
Rákóczy	571'3690
Hunyady-Janos	357'044
Pullua	32'036
Friedrichshaller	251'78
Rubinat	103'140

} principis mineralisadors

ó be referint l'anàlisis a 1,000 grams d'aygua.

Rákóczy	57'136
Hunyady-Janos	35'704
Pullua	3'2736
Friedrichshaller	25'178
Rubinat	10'3514

Per fortuna lo grosser del recurs á que s'ha apelat pera desacreditar l'aygua de Rubinat, dona perfectament la mida del valor moral dels explotadors de las ayguas húngaras y fins ara no ha lograt altra cosa que acabar d'extendrer la fama del manantial de Rubinat avuy ja universalment conegut. Per aixó M. Constantin Paul, Vice-President de la Societat d'Hidrologia en la sessió celebrada per la mateixa lo 20 de Desembre de 1880, després de donar compte de tan escandalosos medis de propaganda, denunciava al mon científich la manera de procedir de l'empresa de Rákóczy, per que tothom sapigués á que atenirse respecte á sa formalitat y bona fe.

Pocas son las ocasions en que tenim qu'agrahir als estrangers reivindicacions tan completes com la que debem als francesos en aquesta qüestió; la premsa mèdica francesa, es precis qu'ho confessem, ha sigut la primera propagadora del aygua de Rubinat, de tal manera qu'avuy pot ben be dirse sense cap classe de dupte que ha acebat pera sustituir á totas las ayguas minerals purgants que á Fransa més estaban en us. A la vista de tan satisfactoris resultats y després d'un informe favorabilíssim lo govern francès autorisá la venda de la mateixa en tot son territori, primera distinció que alcançan las ayguas minerals d'Espanya en la vehina República.

L'aygua de Rubinat es sumament coneguda en Espanya pera que necessite de nostras pobríssimas recomenacions; los bons resultats que diariament s'obtenen ab la seva administració fan augmentar diariament lo seu consum, al qual pot acudirse per complert gracias á las obras practicadas en lo manantial per l'actual possessor de las ayguas lo doctor Llorach, al qual debem lo senyaladíssim servey d'haber aportat á la Terapèutica un recurs de tan verdadera importancia; nosaltres habem tingut ocasió d'experimentar sos beneficiosos efectes en l'Hospital de Santa Creu de Barcelona, al qual com á molts altres establiments de beneficencia, lo doctor Llorach facilita gratuïtament tota l'aygua de Rubinat que pugui necessitar.

Llástima gran que lo miserable del terreno en que s'troba lo manantial no permete l'instalació d'un balneari, que podria prestar serveys d'innegable importancia donada la composició química de las ayguas. Manantials que gosau avuy d'una merescudíssima fama, distan molt d'alcançar la xifra mineralisadora de l'aygua de Rubinat, per lo qual no duptem en afirmar que á ser possible la referida instalació, habia de donar los més satisfactoris resultats en quantas ocasions se recomanan las ayguas sulfurosas, molt especialment en la gota y reumatisme crónichs, malalties que de sobras haurán sentit anomenar nostres indulgents lectors, ja que s'van extenent cada dia més entre la gent de ciutat gracias á una multitud de causas que no es del cas anomenar. Igualment podrian prestar grans serveys en multitud de enfermetats de la pell ja fossen de origen herpètic, escrofulós ó parassitari, y en molts altres que podriam citar si haguésem dedicat lo present article á una revista professional.

La índole peculiar de LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA, periódich, que si be está molt lluny de desdenyar lo tractar las qüestions baix lo punt de vista científich, s'ha de atèner á certas consideracions que fàcilment endevinarán los que 'ns llegeixen, no 'ns permet insistir en aquest ordre de consideracions; l'únich objete que 'ns ha mogut al escriure 'l present article ha sigut lo dar á conèixer un manantial tan preciós, baix lo punt de vista terapèutich, com ho es lo de Rubinat, de qual importancia n'es un testimoni evidentíssim, los recursos de mala fe á que han tingut d'acudir, quan han tractat de desacreditarlo, los especuladors d'ayguas minerals que existeixen més enllá del Rhin. Un deber de justicia y de patriotisme al mateix temps, nos obligaba á delatar al públich tan indigna manera de procedir, que no pot ménos de sublevar la conciencia de tota persona honrada. De bona gana hauriam ampliat en nostre article tot lo que sabem relativament á la perseverancia y des-

interés ab que 'l doctor Llorach, va divulgant l'aygua de Rubinat, enumerant encara que fos de passada, los molts inconvenients qu'ha tingut de vencer pera portar á bon terme una empresa tan digne d'alabarse, més com ab aixó sabém de sobras que hauriam d'ofendrer la modestia de nostre ilustrat company de professió, hem de donar per conclós, en aquest punt y ab gran sentiment nostre, lo present article, que no infundadament nostres amables lectors haurán trobat despullat de tota mena d'atractiu gracias á la escassetat de dots ab que nos ha sigut precis donarlos á conèixer tan riquíssim manantial.

B. AMIGÓ.

¡ AHIR Y AVUY !!

I

La vida ahir que lleugera
Que bonich era 'l seu cel,
Qu'hermosa la primavera,
Qu'encisera sos ulls d'estel.

La vida avuy que feixuga
Quin cel mes trist y boyrós,
L'hivern gelat se m'enduga...
Deu meu sos ulls ja s'han clós.

II

Ahir tots dos per fortuna
Axis que exia la lluna
Baixabam junt al jardí,
Y l'un per l'altre allá á solas,
Jo feya rams de violas
Y ella poms de llesamí.

Avuy que hi baixo sens ella
Axis que trenco poncella
La violeta del amor,
Veig que s'esfullan plorosos
Las brançaladas hermosas
Del llesamí del meu cor.

III

Cada tarde-cuan la veyia
Li somreya
Y 'm somreya ella á n'á mí,
Jo aprop d'ella amor cercaba,
Y al dirli si m'anyoraba,
M'acostaba
Los seus llabis de rubí.

Avuy, solet, si la ploro,
Es que anyoro
Recullir son bes qu'es fon,
Guayto al cel y ab ella penso,
Y cada sospir que llenso,
'm convenso,
Que hi quedat ben sol al mon.

IV

De la tarde qu'es moria
Un vent gelat s'escorria
Pel meu front banyat de dol;
Estabas tu en la agnia...
y á la posta anaba 'l sol.

V

Cuan jo sos ulls esvadava
Al calor dels meus petons,
Y son pit se reimplava
Com mar inmens d'il·lusions.
Llavors jayenta y hermosa
Era son llit niu de flors,
Que m'hi atreya misteriosa
L'onada mes voluptuosa
D'aquell mar inmens d'amors.

Avuy sa cambra es deserta
Y es desert son llit gelat,
Ningú sos ulls hi desperta
Ningú son front hi ha besat...
Sol y vern, sols la regira
Lo meu pobre jensament,
Perque l'atrau la guspira
D'aquell recort que m'hi mira
Fit á fit eternament...

JOAN B. SENDRA

Madrid 25 de Abril de 1881

NOVAS

Se troba ja entre nosaltres lo celebrat poeta excelentíssim Sr. D. Víctor Balaguer.

Segons llegim en un colega, l'altre dia, en una masia de Vilanova, fou víctima d'un incident que hauria pogut tenir conseqüències, puig estant preparant lo café, després d'esmorsar, s'inflamà l'esperit de ví, y revenyantse 'l recipient li causá algunas cremadas y feridas á la cara, sense que per fortuna oferissen gravetat.

Celebrém que no hegi tingut més conseqüències l'incident.

L'Associació catalanista d'excursions científicas acaba de publicar una *Fulla d'instrucció arqueològica* destinada á vulgarisar los coneixements d'arqueologia entre las clases populars y á propagar l'afició al estudi y conservació de nostres monuments artistichs. Conté dferentes noticias sobre 'ls principals edificis de Catalunya, l'estil á que pertanyen y la época de sa construcció, com també dels objectes d'art suntuari que més poden interessar al arqueólech.

La *Fulla* va dividida en tretze seccions que comprenen los munuments primitius, l'arquitectura, escultura, pintura, cerralleria y bronzos, orfevreria y glíptica, cerámica y cristalleria, indumentaria, tapiceria y brodats, mobles y utensilis, sigilografia y epigrafia, armada, bibliografia y grabats y numismática. Está, ademés ilustrada ab numerosos grabats al boix, que donan bona idea dels objectes reproduhits.

Considerém de gran utilitat aquesta publicació, de la qual ne son autors los distingits catalanistas senyors Comte de Bell-lloch y Joaquim Olivé.

LLIBRES REBUTS

VIDA POLÍTICA Y PARLAMENTARIA DE D. VÍCTOR BALAGUER, publicada por el comité Constitucional de Villanueva y Geltrú.

Elegantment imprés en un abultat volum de 368 planas s'ha publicat darrerament una ressenya de la vida parlamentaria del distingit polítich y literat don Víctor Balaguer, diputat á Córts per Vilanova y Geltrú.

L'obra, que indica tan sols molt de passada los fets polítichs en que ha prest part lo Sr. Balaguer durant sa vida, se cenyeix més á la reproducció de sos discursos en las Córts. En ells s'hi nota sempre lo carácter distintiu de nostre ilustre compatrici; una dicció no sempre sobria, però sempre franca, un entusiasme sempre creixent en la manifestació de sos principis polítichs, una brillant imaginació que á vegadas lo perjudica fentlo precipitar en la elecció de la frase y en fi y més que tot un deliri per defensar tot lo que ell considera qu'ha de ser profitós á Catalunya.

Nosaltres no som polítichs de partit y també admirém al Sr. Balaguer. Pocas vegadas se troba un catalá (tristíssim es dirho) que escalan las gradas del poder, tal com ell ho ha lograt, se recordi de sa terra y l'estimi d'un amor tan pur com lo Sr. Balaguer: es necessari alguna cosa més qu'un grau de máxima activitat pera que un que, allunyat de son país natal hage arribat á ser ministre ó estigui á punt de tornar á serho, s'entretengui escribint tragedias ó poesias hermosíssimas en una llengua que no li farà guanyar res, perque no l'entén ningú dels que 'l voltan.

Per so, dada la fermesa de carácter del Sr. Balaguer, nosaltres sentim que la política nos lo tingui allunyat. Qui com ell, poeta 'l més ardent, lo més apassionat, y ja que no 'l més correcte á lo ménos lo més brillant dels nostres poetas, per acullir á son entorn la joventut catalanista y llenarla als nous ideals á que necessariamente sa vitalitat la portaria!!

L'obra de que hem parlat y que reproduheix al comens un magnífich article de D. Guiliém Forteza sobre la personalitat literaria del Sr. Balaguer publicat en *Las Provincias* de Valencia, está impresa en Vilanova y Geltrú, casa de Joseph A. Milá, Rambla, 41, principal.

¡ ESPINAS ! Poesias de José Vancells y Marqués, precedidas de una carta y un prólogo del Excmo. Sr. D. Víctor Balaguer.

No es precis que recomaném á nostres lectors l'adquisició d'aquesta obra, quan per confessió del senyor Balaguer perteneix á la classe dels llibres qu'él aplaudeix y son autor á la dels poetas qu'admira. La consideració que son autor mereix al senyor Balaguer, queda ben comprobada, al autorisarlo pera reproduhir al frente de l'obra lo magnífich discurs que pronunciat dit senyor en los Jochs Florals de Valencia, en lo qual se troban consignadas las ideas y judicis que nostre ilustre compatrici ha format sobre la literatura catalana.

Tenint en compte que 'l poeta pot revelar-se igualment per l'altesa de sos conceptes com per la forma correcta y elegant de que 's valga per expressarlos, lo senyor Vancells, pot classificarse perfectament com á poeta ben regular. Aixó no vol dir que de tant en tant la musa de dit senyor no 'ns ofereix pensaments vera-

ment poètics, ni tampoch vol dir que en la versificació correcta y elegant del senyor Vancells, no s'hi troben alguna qu'altra vegada, caigudas que deslluixen algun tant lo mèrit principal qu'hem de reconèixer en totes las sevas obras. Sia una prova del primer estrem la magnífica *Pregaria á la lluna*, que no desdenyaria un poeta dels més renomats y del segon entre altras la poesia *Diamante americano*, escrita en estrofes d'una contextura estròfica estranya, gens agradable á l'orella.

Ab tot y que las poesias del senyor Vancells se fassen principalment recomanables per la seva forma no vagen á creure nostres lectors que d'ells puga dirselo que son autor diu de certs ulls:

Los hay que son muy bonitos
pero que no dicen nada,
ans al contrari, los sentimientos més
nobles del home, com son la patria,
la llibertat, la religió, la familia, lo
amor, etc., son los que posa á contri-
bució lo senyor Vancells pera reve-
larse com á poeta.

Debem consignar també que en aquesta colecció composta de poesias catalanas y castellanans, las últimas portan ventatja sobre las primeras, lo qual no ha de ser motiu pera que nostre poeta desisteixi del tot d'escriurer en nostra preciosa llengua.

Aquest llibre va dedicat á la excel·lentíssima senyora marquesa de Marianao, en un preciós soneto encomiàstich de las virtuts qu'adornan á tan egregia dama, y s'ven al preu de tres pessetas en las principals llibrerias de nostra capital.

SANT CUGAT DEL VALLÉS.—Aquest es lo titol d'una interessant memoria escrita pel distingit arquitecte don Elias Rogent y que ha tingut la galanteria de remetrens l'Associació d'arquitectes de Catalunya. Lo nom ben reputat del autor y l'importancia de la corporació que s'ha encarregat de publicar aquest notable treball, ja es suficient pera que s'comprenga lo molt que podriam dirne si disposésem de prou espay pera donar cabuda en nostras columnas á un judici tan extens com se mereix l'obra que 'ns ocupa. Ja que aixó no es possible, nos haurém de contentar ab senyalar las materias que en la citada memoria tracta 'l senyor Rogent, y ja será prou pera que 'l lector compregua l'importancia d'ella y judique innecessaria tota recomanació per part nostra.—Després d'una discreta introducció en que enumera l'autor los elements que aquí en Catalunya formaren dintre del art cristiá d'Occident «una variant ab fasomia propia y definida», fa en un capítol que titula *Mis primeros recuerdos*, una bonica descripció dels bells panoramas que s'descobreixen desde lo cim del Tibidabo, explicant l'impresió que li causá la primera vista del monastir de Sant Cugat. Parla després dels autors que s'han ocupat d'aquest monument, citant lo *Viaje á España*, de Pons, las *Memorias históricas, etc.*, del monjo Muxó, lo *Viaje á las iglesias de España*, de Villanueva y 'ls *Recuerdos y bellezas* de nostre historiador-poeta Piferrer. En los següents capítols, aduheix lo senyor Rogent una munió de datos pera probar que hi ha restos del *Castrum Octavianum* enterrats en lo lloch que ocupa 'l monastir, manifesta sa opinió conforme ab la tradició cristiana sobre ser consagrat á Deu aquest lloch desde 'ls primers segles del

cristianisme, tracta de la fundació del monastir consignant que n'hi hagué un d' anterior al actual, construït en los segles ix y x, y passa á tractar del temple y del claustre, exposant sa historia y fentne una descripció tan acabada, que en vritat pot assegurar-se que es aquesta darrera part la més interessant de la memoria y la que més ha d'ocupar l'atenció dels aficionats á semblants estudis; en ella mostra 'l senyor Rogent sos coneixements en l'art que professa y al mateix temps deixa veure l'estudi que ha fet dels monuments religiosos de Catalunya, d'entre 'ls quals ne cita un

diu molt acertadament l'autor, prácticas que datan de l'època romana y sistemas definits (diferents dels usats en Castella) que s'fundan en los materials y en las condicions climatològiques de la nostra terra. Lo senyor Rogent acaba son treball fent menció del color local que en Catalunya te l'art romànic, que arriba á sa major altura en Sant Cugat, Girona y Ripoll, que s'troba en decadencia en Poblet y Tarragona (encara que vestint un trajo oriental més rich y esplendent) y que está á punt de perdre l'importancia que adquirí en la època que historia. Las darreras ratllas de dita memoria, están consagradas al escultor Arnau de Geralt que treballá 'ls capitells del famós claustre, segons se llegeix en una lápida que hi ha en un àngul d'aquest.—La memoria de que parlem, magníficament impresa en la tipografia *La Academia*, es un treball que honra en gran manera aquest acreditadíssim establiment.

ARMAS PORTÁTILES DE FUEGO.—*El moderno armamento de la infantería y su influencia en el combate*, por don Francisco Barado y don Juan Génova, oficiales del Arma de Infantería.

L'obra que porta aquest titol es de vera utilitat, no tan sols per las classes militars á qui més especialment está destinada, sino per tots aquells que tingan interès en seguir los progressos de la mecànica aplicada á l'armeria y 'l perfeccionament adquirit per los medis de guerra á contar del segle xv. La revolució que s'ha efectuat de cinquanta anys en aquesta part en las armas portátiles de foch per l'aparició dels fusells de retro-carga y més tart dels repetidors, ab los que s'disparan 15 y 20 tiros per minut y qual velocitat ha arribat ab lo Jarmann á un tiro per segon, se pot apreciar degudament en aquest interessant llibre, y junt ab ella la radical transformació que ha operat en la guerra. Y sens cap dupte, aquest es un dels nous aspectes que la historia del nostre segle ofereix; aspecte no per lo terrible ménos admirable en quant reflexa 'ls esforços de l'intel·ligencia humana en la esfera de la guerra!

Dos parts te 'l llibre dels senyors Barado y Génova: la primera es descriptiva, la segona dona á conèixer la influencia que 'l perfeccionament de las armas ha anat introduhint en lo combat. No dirigintnos á un públich especial, nos abstinérem d'entrar en consideracions sobre una y altre. Lo conjunt de l'obra resulta complet, proporcionat y armoniós. En quant al

estil es lo propi de aquest género de traballs; ab tot y aixó te fragments notables; quadros y consideracions que cridan poderosament l'atenció del profa.

Armas portátiles de fuego, consta de unas 850 pàgines, 400 grabats, 92 taulas balísticas y un magnífich quadro gráfic tirat á dos tintas, editat ab esmero en la imprenta d'aquesta revista, ahont poden dirigir-se 'ls pedidos.

Se ven al preu de 12 pesetas en rústica y 13 encuadernat en tela, en tota la Península, y 13 y 14 pessetas respectivament en l'Ultramar y Extranjer.

Felicitém á sos autors, un dels quals potsè conèguin nostres lectors per altres traballs d'indole literaria; puig ab son llibre han contribuït á enriquir la literatura militar espanyola.

JULI DUFAURE

bon número, pera sostenir los principis que consigna respecte á aquest género d'obras arquitectónicas de nostra terra; la manera com l'autor classifica 'ls 144 capitells del claustre, entretinentse en detallar la forma y situació de cada classe y establint las diferencias que marcan las duas èpocas en que foren e-culpits, bastaria á fer del treball del senyor Rogent una obra molt recomanable si ja no fos prou pera aixó tot lo primer á que 'ns hem referit y lo que s'legeix en las darreras planas en que s'ocupa dels materials empleats en la construcció del monument; per aquesta part sola mereixeria lo senyor Rogent un entusiasta aplauso, ja qu'ella ve á ser com una èxcitació pera que nostres arquitectes se dongan á estudiar la construcció en Catalunya durant la Etat Mitjana, estudi que ben segur descobriria, com

BARCELONA — CASAS RECOMANABLES — BARCELONA

Depòsit de taps y obras de Suro J. XARNACH Y CAPDEVILA Carrer Ample, 61 Especialitat en cantis de suro per tenir l'aygua ben fresca	FORTUNY Abundant assortit en articles de Arquitectura, Pintura y Dibuix F. TEIXIDOR Carrer del Regomir, número 3	BASAR de SASTRERIA S. DURÁN Y COMPANYIA Variat y elegant assortit de pessas fetas y á mida Passatge de la Pau, número 11	Martin Gorgot y Companyia Agents de Aduanas, Port-Bou REPRESENTANT EN BARCELONA RAMON BATLLE Y CANTÓ Plassa Junqueras, 5
GRAN TALLER de GALVANOPLASTIA Aribau, 24, baixos Tomás Castro Nuño	Dalmau y Tolrà Germans Fontanella, 8 FILATS fins y TELIXITS excelents	FITÓ y COMP.^a Agencia de Transports S'admeten encàrrechs pera Vich, Ribas y Ripoll Carrer de Assahonadors, 8	RELOTJERIA JOSEPH ANTIGAS Carrer de la Unió, núm. 3